

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Нині в світі змінюються умови життя, соціальний простір і час існування і функціонування людини, система її відносин, змінюється і сама людина. Зміни, в освіті спричиняють виникнення численних проблем, які стають більш видимими при переході із одного навчального середовища – школи, у нове – вищий навчальний заклад. Вивчення історії світової та української педагогіки, у свою чергу, стимулює до узагальнення і конкретизації цих проблем для кращого розуміння шляхів їх подолання.

Обґрунтування і чіткий опис підходів до вікової періодизації освіти були одним із здобутків педагогіки епохи початку Просвітництва: і Я.А.Коменський, і Ж.-Ж.Руссо виділяли дитинство, отрочество, юність. Це, загалом, відповідало традиції, що існувала ще в античній Греції, і була у викривленому вигляді перенесена до Стародавнього Риму. Варто додати, що Я.А.Коменський виділяв період «змужнілості»: 18-24 роки.

Для розгляду проблем сучасної освіти видається доцільним виділити наступні вікові періоди, спроектовані на систему освіти: дошкільний (до 6-7 років), молодший шкільний (1-7 клас), старший шкільний (8-11 класи), вища школа, освіта дорослих.

Важливу роль у дошкільний період відіграє сім'я. На сьогоднішній день є велика кількість неповних сімей, де виховуються діти. Батькам часто ніколи займатися своєю дитиною через зайнятість на роботі, і дитина зростає сама по собі, біля телевізора. Більшість сучасних батьків не встигають не тільки співпрацювати з дитячими навчальними закладами, а й елементарно спілкуватися з дитиною. Необхідно, щоб батьки намагалися бути з дитиною протягом усього дошкільного віку. Я.А.Коменський називав цю освіту «материнською школою».

Є й інші сім'ї, де батьки завзято навчають дітей письму та читанню в надранньому віці, віддають їх у всілякі гуртки, посилаючись на недостатність освіти їхніх дітей в дитячих навчальних закладах. Це призводить до багатьох проблем у розвитку дітей, оскільки всі процеси, потрібні дитині для навичок і навчання письму та читанню, формуються протягом усього періоду дошкільного дитинства. Батькам у такому випадку потрібно розуміти «принцип природо відповідності», закономірності вікових та індивідуальних особливостей пізнавального розвитку дітей. Основні проблеми цього вікового періоду пов'язані не стільки з освітою дітей, а із забезпеченням здорового способу їх життя. Батькам, перевантаженим зароблянням грошей і спілкуванням у соціальних мережах, ніколи піклуватися про здорове харчування, загартовування, фізичний розвиток дітей. Крім того, дуже важливо, що сімейна освіта була ще й «школою батька».

Зараз діти проводять у школі одинадцять років життя. Це доволі значний проміжок часу. Звісно, всім хочеться, щоб школа більше прислухалась до учнів та їх потреб, була кращою – більш сучасною. Перше, щоб варто змінити в школі, це обладнання. Хочеться бачити сучасні зручні парти й стільці, дошки з мультимедійними проекторами (і не в одному-двох класах у школі, а в кожному!), можливість користуватись електронними книгами, виконувати більше завдань на ноутбучі, насолоджуватись зеленими куточками, в яких були б не тільки рослини, а й тварини, мати змогу посидіти на зручних диванчиках в коридорах школи, мати зручні роздягальні, де не страшно лишити свій одяг, забувши щось в кишені. Звичайно окрім внутрішнього обладнання хотілося б мати гарне пришкільне подвір'я з яскравим квітником, майданчиком з гойдалками для школярів різного віку, сучасний

спортмайданчик з новими вуличними тренажерами. Окремо слід наголосити на важливості хорошого обладнання шкільних їдалень. Стосовно розкладу занять слід враховувати результати останніх досліджень, які свідчать про те, що для дітей різного віку час початку навчання варто встановлювати відмінним. Безумовно, це не має бути 13:00, але уроки все ж можуть починатись трохи пізніше, ніж о восьмій ранку.

Якщо для молодшого шкільного періоду (початкові і 6-7 класи) стандартна (базова) програма і певну кількість уроків кожного дня як, власне, зараз і є, це необхідно і доцільно, то починаючи з 8 класу, було б добре, якби учні самі могли обирати предмети, які вони хочуть вивчати, а які ні. Адже це повністю відповідає «принципу природовідповідності», сформульованому й обґрунтованому в роботах Я.А.Коменського, Ж.-Ж.Руссо, Й.Песталоцці.

Третє і, мабуть, найважливіше, що повинна мати сучасна школа – зацікавлені учні. На жаль, виглядає так, що більшість школярів зовсім не розуміють, навіщо вони навчаються в школі. Навіть гірше: навіщо вони «ходять до школи». Вони роблять це, тому що всі так роблять, так треба і батьки так сказали. Насправді ж кожен школяр повинен розуміти, що школа – це саме те, що їм потрібно, щоб здобувати знання.

Говорити про проблеми вищої школи досить складно через відсутність достатнього досвіду, але не можна не згадати загальновідомий факт: більшість випускників сучасних ВНЗ не працюють за отриманою спеціальністю. Можливо, сказане меншою мірою стосується медиків і фахівців із ІТ. Важко сказати, що є чинником цієї проблемного: відсутність запиту з боку «бізнесу» чи невідповідність вимогам сучасності змісту освіти, низька якість освіти чи надмір випускників.

Традиції «освіти для дорослих» склалися ще у Стародавній Греції: в гімназіях (школах «підвищеного типу» могли тренувати тіло й навички дискутувати й виголошувати промови не тільки юнаки, а й, за бажанням, дорослі чоловіки. Це був прояв феномена «схоле» (перекладається як «дозвілля»): вільного всебічного розвитку особистості, який могли дозволити собі вільні й заможні особи.

Сучасна освіта для дорослих – власне, її організовані форми, підпорядковані, як здається, двом потребам: 1) надати працівникам достатню кількість спеціальних умінь (skills) для забезпечення заробляння грошей фірмою (різні форми коучингу, тим-білдингу тощо); 2) своєрідній функції «тайм-ауту» через отримання другої і навіть третьої вищої освіти перед вступом у реальне «доросле» життя. В обох випадках годі й думати про освіту як засіб «вільного і всебічного розвитку особистості». Можливу, ситуацію можна пояснити зверненням до «принципу культуровідповідності», сформульованому в ХІХ столітті педагогом-демократом А.Дістервегом. Свого часу в культурі античної Греції, напротивагу ідеям змагання і війни, сформувалася ідея «схоле», але чи можемо говорити про визначений «баланс» у сучасній культурі, стійкість якої забезпечується множинністю і мозаїчністю думок, ідей, форм і процесів?

Складні проблеми не мають простих рішень. Разом з тим, дискусії на навчальних семінарах та у вільному спілкуванні дозволяють зрозуміти напрям пошуку рішення проблем освіти: суспільні цінності, їх структура, зміст, форми, характер та особливості. Система цінностей у суспільстві в цілому як своєрідний орієнтир у формуванні світогляду, духовного світу людини, потребує корекції і переорієнтації з «прибутку», «престижу», «виробництва» чи якогось на «людину», її всебічний розвиток. Безумовно, в освіті й тоді виникатимуть певні проблеми, але вони будуть не такими болючими, а їх розв'язання – не руйнівним, а конструктивним.